

Ishaja vsak dan razen nedelj in praznikov.
Issued daily except Sundays and Holidays.

PROSVETA

GLASILO SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE

Office of Publication
2627 South Lawrence St.
Telephone Rockwell 1934

LETO—YEAR XXIII Chicago, Ill. torek, 30. septembra (Sept. 30), 1930. Subscription \$4.00 Yearly STEV.—NUMBER 230

Ruska pšenica v luči čikaške preiskave

Fishev kongresni odsek zaslišuje borzijane in druge prič. Odmevi iz New Yorka

Chicago. — Kongresni odsek, ki ga vodi Hamilton Fish iz New Yorka in ki preiskuje komunistično propagando v Združenih državah, je včeraj premeštil preiskavo iz New Yorka v Chicago. Fish smatra, da je sovjetsko žitno špekuliranje del propagande, zato je preiskavo raztegnil tudi na čikaške borzne transakcije, ki jih je vodil Ameriški tekstilni sindikat v imenu sovjetske žitne organizacije.

Del preiskave je bil pravkar dovršen v New Yorku, kjer so bili zadnji teden zaslišani trije borzijani, ki jih je omenjeni sindikat najel za borzno špekuliranje. Borzijani niso povedali nič drugega kakor to, da so prodali nekatere pšenice na isti način kot to delajo vedno na borzi. Med ostalimi pričami v New Yorku je bil tudi Basil W. Delgass, bivši podpredsednik Amtorga (ruske trgovinske organizacije v Ameriki), ki se je pred par meseci aprl s sovjeti in pustil službo ter ostal v Ameriki. Delgass je pričal, da je Amtorg v bistvu politična organizacija, ki dobi v Moskvi razne "speciale fondne" in ki pošilja v Moskvo šifrirane brošure, polne politične značaja. Enkrat je bila poslana taka brošurka, ki se je tikala ameriške armade in mornarice.

Med pričami, ki so bile pozvane k čikaškemu zaslišanju, katero se vrši v federalni palači, so tudi zastopniki Ameriškega kmetijskega biroja in John L. Lewis, predsednik stare rudarske unije s sedežem v Indianapolisu.

Moskva, 29. sept. — Sovjetski voditelji izjavljajo, da je sedanjni kriv v Evropi in Ameriki "dumpanju" ruske pšenice in drugega blaga na svetovne trge dokaz, da je sovjetsko gospodarstvo postalo smrtno opasnost za kapitalistično gospodarstvo vsega sveta. Izvoz iz Rusije je del petletnega industrializacijskega načrta. Sovjeti bi radi obdržali pšenico in drugo blago doma, toda morajo prodajati, ker so finančno blokirani. Če bi sovjetska vlada lahko dobila posojila v inozemstvu za izvajanje svoje industrializacije, bi ne izvažala pšenice. Tako pa je ruski delavec in kmet primoran stisnit svoj trebuh, odtrgati si od lastnih ust in prodati, da dobi potrebni kapital za razvijanje svoje države.

ZRTVE INDUSTRIJ V NEW YORKU

Število se ni zmanjšalo vzlic brezposelnosti.

New York. — (F. P.) — Ako prav je veliko število delavcev brez dela v državi New York, se nestrane v industrijah sorazmerno niso zmanjšale. V mesecu avgustu je bilo 155 delavcev ubitih pri delu, kot poroča državni delavski departament.

Največ delavcev je bilo ubitih v stavbinski in kovinski industriji. Izmed žrtv jih je bilo 81 oženjenih, ki so zapustili poleg vdov tudi 179 otrok. Število poškodovanih delavcev v mesecu avgustu je bilo 3,568, 314 manj kot v istem mesecu prejšnjega leta.

Pomanjkljive varnostne navedbe in priganjajstvo, ki ga delodajalci uvajajo v vse industrije, je glavni vzrok nesrečam.

Preiskava drhalskega nasilja

Organizirana je bila komisija, ki bo študirala problem plemenskega sovraštva na jugu

New York. — (F. P.) — Te dni se je v Atlanti, Ga., organizirala komisija, v kateri je šest belopolitcev in šest zamorcev, ki bo proučevala problem drhalskega nasilja v južnih državah. Načelnik komisije je Will W. Alexander in bo pri študiju tega problema sodeloval z Narodno asociacijo za napredek zamorskega ljudstva.

Walter White, tajnik asociacije, je nedavno izdal knjigo, v kateri opisuje vzroke, ki dovedejo do linčanj. On poudarja, da so ekonomske razmere v največ slučajih krive za izbruh plemenskega sovraštva, ki najde svoj višek v drhalnem nasilju.

Komisija je bila ustanovljena radi naraščajočega števila linčanj, ki so se pripetila v tekočem letu. Število žrtv drhalskega nasilja je že dosedaj večje kot v prejšnjem letu. Odvetniki asociacije za napredek zamorskega ljudstva so izdelali predlogo, ki bo predložena kongresu in ima namen preprečiti linčanja, ker do joda težke kazni za ljudi, ki se udeležujejo drhalskih nasiljav. Slična predloga je bila predložena v kongresu l. 1922 in je bila sprejeta v nižji zbornici kongresa, naletela je pa na odpor v senatu, ki jo je zavrgel. V tistem času je bila v taku velika agitacija za odpravo linčanja, kar je pomagalo, da se je število linčanj zmanjšalo, toda v tem letu je zopet naraslo.

Narodna asociacija za napredek zamorskega ljudstva je naslovila na vse kandidate, ki kandidirajo za kongresnike in senatorje, vprašalne pole, v katerih jih poziva, naj podajo svoja mnenja glede tega vprašanja.

Krojaška unija podpira brezposelne

V tem letu je že izplačala četr milijona dolarjev podpore svojim članom

New York. — (F. P.) — Brezposelnost je položila svojo težko roko na člane Amalgamated Clothing Workers unije v New Yorku, od katerih jih je 25% brez dela. Število brezposelnih je večje kot v katerem drugem letu, odkar je bila ustanovljena ta organizacija. Te dni je razdelila \$100,000 v podporo članom, ki so brez dela, iz brezposelnostnega sklada. Skupna vsota, ki je bila izplačana v tem letu, znaša \$250,000.

Krojaške organizacije, ki so pridružene Amalgamated Clothing Workers uniji, vzdržujejo zavarovanje zoper brezposelnost tudi v Chicagu in Rochesterju, N. Y. V New Yorku prispevajo delodajalci v ta sklad 1 1/2% od izplačane mezd, v Chicagu pa 3% glasom dogovora, ki je bil sprejet med njimi in unijo.

Zavarovanje proti brezposelnosti je bilo ustanovljeno v Chicagu l. 1923, v New Yorku pa šele pred enim letom, v času industrijske depresije, zato nima newyorška organizacija zadostnih sredstev na razpolago, da bi nudila učinkovito pomoč svojim brezposelnim delavcem. V tem oziru so krojaški delavci v Chicagu na boljem, ker je bil ta sistem ustanovljen že pred sedmimi leti.

Krojaški delavci v treh mestih, ki so zavarovani proti brezposelnosti, bodo v tem letu deležni podpore v vsoti \$1,500,000, je izjavil Abraham Beckerman, uradnik unije v New Yorku.

4000 delavcev zastavkalo Danville, Va.—Unija United Textile Workers je 29. t. m. porzvala 4000 delavcev v tekstilnih tovarnah Dan River v Riversidu na štrajk.

NOVI STRAHOVI O "RDEČI" ZAROTI

Administracija je prepričana, da bo z novimi strahovi o sovjetskih špekulacijah z žitom potolažila nezadovoljnost ameriških farmerjev

Chicago. — (F. P.) — Kadar žitni spekulant proda ali kupi pšenico, ki je postavljena posejbe, s tem pomaga ameriškemu farmerju. Toda kadar poljedelski narod kot je ruski stori isto, tedaj je to zarota proti ameriškemu narodu.

To je v bistvu tisto, kar je hotel pokazati zvezni poljedelski tajnik Hilde v brzojavki čikaški žitni borzi. Sovjeti so se poslužili taktike, kot jo prakticirajo ameriški špekulantje, toda ker je to storila sovjetska vlada, pomeni po tolmačenju poljedelskega tajnika in njegovih zaveznikov, da je bila organizirana zarota za uničenje ameriškega farmerja. Če bi bili ameriški špekulantje povedali ljudstvu resnično o svojih transakcijah na tej borzi, bi jim človek verjel, da imajo pošteno namene, ali stvar je povsem drugačna.

Administracija, ker se ji je izjalovil načrt, da bi prepovedala izvoz ruskih lenih izdelkov in trdega premaga, se je poslužila novega trika, da tako ovira trgovino med sovjetsko vlado in ameriškimi industrijalci. Če bi se administraciji posrečilo, da bi zavnila vse krivdo radi soke in neodpovednosti soke, kar ustvarja nizke cene, na Moskvo, potem bi imeli kandidati republikanske stranke v poljedelkih državah večjo priliko, da zmagojo pri jezenskih volitvah.

Dejstvo, da je cena ruskega antreicu dolar višja pri toni kot ameriškemu, ker je boljše kakovosti, tudi dela preglaivce ameriškim finančnikom. Isto velja tudi za lesno kašo in druge izdelke, ki jih izvažata Sovjetska unija v Ameriko: Velika zaloga ruskega bencina, ki ga je pripeljala ladja te dni v Baltimore, je nadaljno znamenje, da ameriški biznis v komercialnih in industrijskih ozirih priznava stabilnost sovjetske vlade, čeprav ta še ni priznana od ameriške vlade, ki ji načelujejo birokratje v Washingtonu.

Ameriški ekonomski eksperti so je večkrat opozarjali predstavnik administracije na važnost ruske trgovine v Ameriki. Čim več izdelkov bo sovjetska vlada pokupila v Ameriki, tem prej se bo izboljšal položaj ameriškega delavstva, ki trpi radi industrijske depresije in brezposelnosti.

MEZDE PADAJO

Delavske mezde v Buffalu so padle

Buffalo, N. Y. — Delavske mezde v Buffalu so padle za 25% v enem letu, kot se glasi poročilo, ki ga je te dni objavila trgovska zbornica. Poleg znižavanja mezd tepe delavce tudi brezposelnost, ki se je v poletnih mesecih skoro v vseh glavnih industrijah povečala, mesto znižala kot so nekateri napovedovali. To pomeni, da delavce čaka še večje trpljenje za zimo, ker v zimski sezoni je navadno manj dela kot v poletnem času.

Mehiški cestni pometalci v glavnih mestih

Mexico City, 29. sept.—Cestni oddelek mestne uprave je zadnji teden odslužil 15 pometalcev ulic, naker je 121 pometalcev začelo gladovni štrajk v znak protesta. Štiri dni niso nič jedli, včeraj pa so zaključili protest in se vrnili k mizam.

Federacija o starostni pokojnini

Zadovna predloga bo predložena članom državne legislature. Delegatje se izrekli proti uvozu ruskega blaga

Atlantic City, N. J.—(FP) — Državna delavska federacija je na svoji konvenciji sprejela resolucijo in izvolila komitej, čigar naloga bo, izdelati predlogo o starostni pokojnini, ki bo potem predložena državni legislature. Državna federacija, kot je bilo razvidno iz tajnikovega finančnega poročila, šteje 195,000 članov.

Delegatje so soglasno sprejeli predlog proti uvažanju ruskih izdelkov v Združene države, industrijskih in poljedelških. Predlog so utemeljevali s tem, da je to edina pot, če hočejo ameriški delavci obdržati življenjski standard in mezde, ker sovjetski produkti so izdelani po delavcih, ki prejemajo sramotno nizke mezde. S tem se je federacija postavila na stališče nekaterih zveznih uradnikov, ki so pred par meseci zagnali mnogo hrupa v javnosti proti uvozu ruskih lenih izdelkov.

Kandidat demokratske stranke za zveznega senatorja Alexander Simpson je v svojem govoru napadel ameriške bankirje, ki jim načeljuje Morgan, češ, da so s raznimi finančnimi špekulacijami povzročili sedanjo industrijsko depresijo. Dejal je, da je v Ameriki okrog deset milijonov delavcev brez dela in opozarjal, da je to glavni vzrok ojašenju radikalnega gibanja med ameriškimi delavci. Pokazal je na rezultat volitev v Nemčiji, kjer so komunisti dobili veliko število glasov in svari delegate, da se kaj takega lahko pripeti tudi v Ameriki. "Če se ne bo organizirano delavstvo v pravem času zavedlo nevarnosti, ki jim preti od komunističnih organizacij, ki razširjajo pogubno nauke med delavci."

KORUPCIJA ŠOLSKE UPRAVE

Novi dokazi o graftu prišli na dan

New York. — (F. P.) — Dr. Henry R. Linville, predsednik učiteljske unije v New Yorku, je izjavil, da se ni nič čudil, ko je preiskava odkrila veliko korupcijo v šolski upravi, kajti znano dejstvo je, da kontrolirajo poslovni odbor v New Yorku tammanitski politiki. Ti politiki so v zvezi z raznimi firmami, od katerih naročajo šolske potrebščine. Pred kratkim je prišlo na dan, da je nezniska American Book Co. imela na svoji plačilni listi člane prosvetnega odbora, da so ji izročali naročila za nabavo novih učnih knjig.

Linville je pojasnil, da več uradnikov v prosvetnem departmentu prejema \$10,000 letno in tudi več. To je vzrok, da se politiki potegujejo za ta mesta, ker jim polg plače nudijo tudi priliko za graft. Toda graft po mnenju Linville še ni največje zlo v primeri s sistemom, ki daje priliko tammanitskim politikom, da izvajajo kontrolo nad šolsko upravo. Na vsa važna mesta postavijo svoje ljudi, ne oziraje se na njihove sposobnosti in tako ne samo ustvarjajo prilike za graft, temveč tudi ovirajo vzgojo otrok.

Guggenheim, kralj bakra, umri

New York.—Daniel Guggenheim, veliki magnat bakra, je v nedeljo umrl za srčno hibo v starosti 74 let. Guggenheim je s svojimi šestimi brati kontroliral skoro polovico bakrenih rudnikov v Združenih državah in večino bakra v Mehiki, Centralni in Južni Ameriki, Alaski in Afriki.

Hitler bi okupiral in "premesil" sovjetsko Rusijo

Španski republikanci zagrozili kralju z revolto

Ali naj gre prostovoljno in mirno ali pa zleti s prestola s silo

Madrid, 29. sept.—Okrog 20,000 republikancev je včeraj zborovalo v areni za bikoborbe. Prvič v osmih letih so si španake republikanske stranke dovolile vso svobodo govora in nastopile kompaktno na tem velikem shodu; več tisoč oseb ni imelo prostora. Osem govornikov je pozivalo vse napredne sile, naj pri letošnjih volitvah nastopijo složno in izvojujejo republiko.

Ton vseh govorov je bil, da kralj Alfonso zastonj akua zaustaviti republikanski val in če hoče sam sebi dobro, naj mirno odide iz dežele, ker drugače pojde s silo. "Španaki narod ne potrebuje več Alfonsa in kralja sploh," je dejal katalonski vođa Macia. "Alfonso mora iti bres prelivanja krvi, če je mogoče, ali pa pojde vseeno. Armada mora služiti ljudstvu in republiki, ne pa tiranom! Armada mora braniti narod in ne sme streljati nanj. Mi hočemo republiko v miru ali pa v vojni, če bo treba."

Legge "rešuje" farmerje

Apelira na bankirje, naj pomagajo pri rehabilitaciji poljedelstva na jugozapadu

Detroit, Mich. — (F. P.) — Alexander Legge, načelnik zveznega farmarskega odbora, je v svojem govoru na konvenciji Zveze ameriških bankirjev v Detroitu posilval bankirje, naj s posojili prikačijo na pomoč farmerjem na jugozapadu, ki se bavijo s pridelovanjem pšenice. Razlagal je svoj načrt o združenju malih farm v velike skupine, da se tako zmanjšajo stroški obdelovanja polj. Dejal je, da stroški za produkcijo bujila šita v Kansasu in sosednjih državah znašajo od 40 centov do \$1.67. Nasprotoval je posojilom na male farme in priporočal ustanovitve verišnih farm, daš mu je bilo znano, da so se regularni republikanci v državi Kansas izrekli proti verišnim farmam.

Ameriški bankirji imajo velik vpliv nad farmerji, kar je razvidno iz dejstva, da dolгови bankam na prve vknjižbe na farme v Združenih državah znašajo nad deset milijard dolarjev.

IRSKI PESNIK

George Russell, irski pesnik in dramatik, prihaja v Ameriko s mislijo, da bo s svojimi idejami o farmarskih združenjih pomagal ameriškim farmerjem iz bleda, v katerega se zagznilo tekmo desetletja republikancev in demokratske prosperitete. Obiščal bo vse države Unije.

SVETOVNI SODNIK

Buenos Aires, 29. sept.—Hilipito Irigoyen, strmoglavljeni predsednik Argentine, ki je bil ves čas po svojem padcu v zaporu na križarki Belgrano, je bil včeraj na odredbo rebelne vlade premeščen v bolnišnico na suhem. Irigoyen je že nekaj dni zelo nevarno bolan.

Svilni delavel zmogali

Stavka je trajala samo teden dni

Paterson, N. J. — (F. P.) — Tristo delavcev, ki so sastavljali pri Blue Bird Silk Co., se je vrnilo na delo, ko je družba pristala na njihove zahteve za svibanje mezd. Stavka je trajala samo teden dni in družba se je morala podati, ker ni videla drugega izhoda iz položaja. Delavci so se šele pred kratkim organizirali v Associated Silk Workers uniji, ki je tudi vodila stavko. Blue Bird Silk Co. je pričela s redukcijami mezd pred tremi meseci in navajala industrijsko depresijo kot vzrok. Ker so bili takrat delavci neorganizirani, je bila uprava menja, da ne bo naletela na upor pri delavcih. Morda bi bila uspeša, če se ne bi med delavci prišlo gibanje za pristop v organizacijo. Na njihov apel je unija svilnih delavcev poslala mednje svoje organizatorje, ki so takoj pričeli s agitacijo na ustanovitve organizacije. Ko je bilo organizatorično delo končano, je bila napovedana stavka. Uradniki družbe so sicer v prvih dneh stavke skušali doseči kompromis, toda ker so stavkarji vztrajali pri svojih zahtevah in ker ni družba mogla dobiti stavkokazov, se je morala podati in pristati na pogoje, ki jih je predložila unija.

Čikaška delavska unija protestira

Chicago. — Čikaška delavska federacija je na svoji sednji sednji nedeljo sprejela resolucijo protesta proti pomočnemu državnemu pravdniku Muellerju radi njegovih aktivnosti pri preiskavi o raketrstvu v delavskih unijah. Resolucija mu očita, da ne postopa pravilno in nepristransko ter zahteva, da mora biti Mueller odstavljen.

PROSVETA

THE ENLIGHTENMENT

GLASLO IN LASTNA SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE

Organ of and published by the Slovene National Benefit Society

Subscription rates: for the United States (except Chicago) and Canada \$5.00 per year...

Advertising rates on agreement—Manuscripts will not be returned.

Headquarters at 100 South LaSalle St., Chicago, Ill.

MEMBER OF THE FEDERATED PRESS

Deton v sklopih, na primer (Avg. 21-22), poleg valovna...

Hitler bo sekal glave...

Adolf Hitler, vodja fašistične stranke v Nemčiji, je zadnji teden izjavil pred nemškimi sodičem...

Hitler preklinja demokracijo — kakor italijanski fašisti — mesto da bi ji bil hvaležen, ker more vsaj z besedo sekati glave...

Dokler fašisti v Nemčiji lahko odprto grozijo s sekanjem glav svojim političnim nasprotnikom...

Pačisti so veliki junaki, dokler imajo opraviti z razorženimi in zvezanimi ljudmi in kjer jim je zajamčena svoboda gozbedanja...

Bradati deček

Iz Ohia poročajo o prečudnem slučaju. Šestletni deček po imenu Clarence Kehr ima brado in brke in debel glas...

To ni prva izjema te vrste na svetu. Pravi, da je človek ustvarjen po božji podobi, ampak marsikateri človek pride na svet po zelo čudnih podobah...

Ti slučajji so navadno ignorirani v javnosti, kakor da jih ni, le strokovnjaki in lastniki cirkusov se zanimajo za nje. Vendar pa so to važni slučajji, ki dokazujejo, da človek ni nikakršna ekstra klobasa v svetu življenja...

Znanost še malo pozna vse te procese. Kar jih spozna, pridejo neštete in zdaj še nepopolne možnosti kontrole posameznikovega razvoja. Dana je človek se prepuščen kapricam nature. Posledica je, da imamo med ljudmi na milijone vseh mogočih ekstremov...

Ruski boljševiki so prodajali pšenico v Ameriki in lop — je padla cena ameriški pšenici. Nato so boljševiki začeli kupovati pšenico na čikaški borzi in juh — cena ameriške pšenice je šla navzgor.

Od kod ta moč boljševikov? Če so kdaj prej, so zdaj zaslužili priznanje. Hoover ne more kaj takega narediti v Rusiji.

Glasovi iz nasebin

Zanimive beleške iz raznih krajev

Poslovanje Doma Johnstown, Pa. — Nedoigo tega smo čitali v Prosveti od tukaj dopise glede razmer in okrbbe pri Slov. delavskem domu v Moxhamu...

Ker je bil na sejah direktorja v manjšini, svede ni uspel. Povedal pa je nato svoje mnenje v Prosveti in tako pojasnil tistim, ki so ga izvolili, da je poskušal storiti kar je bilo v njegovi moči...

Tisti rojaki izven direktorja, ki vedo, da so delavski domovi zgrajeni še za kaj drugega kot piščo in karte, so svede bili na strani br. Zalarja, toda pomagati pri njegovem dobrem namenu mu vsaj začasno niso mogli.

Zalosten dogodek v Slov. Del. domu 21. septembra je za pokazal tudi tistim, ki so se še nedoigo tega posmehovali nasvetom br. Zalarja, da bi pri S. D. res treba izpremembe, vsaj pri takozvanem hišnem redu, katerega ima, tako mialim, vsakega dvorana, le pri naši ga do danes vsaj jas še niso opazili.

Ne pšiem tega z namenom koga žaliti, pač pa radi tega, ker je moja želja, da bi vsaj ta žalosten dogodek napotil sedanje vodstvo Del. doma, da ukrene vse potrebno, da bo S. D. res služil svojim namenom, za katere upam da je bil grajen, namreč, da se v njem zbiramo in izobražujemo v pravem delavskem duhu.

John Langerhoic.

Društveni napredek

Rouay, Quebec. — Naše društvo št. 870 SNPJ je bilo ustanovljeno komaj pred dobrim letom in pol, pa šteje danes že nad 40 članov. To je velik napredek, za katerega se imamo zahvaliti naprednim moštem in prvi vrati bratu Leopoldu Vehovarju, ki je vestajno agitiral za napredek društva.

Kot energičen človek je sedaj pričel delovati, da bi postavil društveni dom. In ker se ne boji dela, je dosegel že lep uspeh. Ta napredni delavec je doma iz Poljanske doline, Bela Krajina, kjer je bil načelnik požarne brambe in ustanovitelj ter učitelj tamošnje godbe. Želeti je, da bi tukaj podpiralo njegovo započeto delo in da bi si skoraj zgradili svoj dom. — P. Šterk.

Vabilo gospodinjkega kluba

La Salle, Ill. — Sezona piknikov in zabav v prosti naravi je minila. Nastopila je jesen in z njo tudi daljši večeri. Da se pa ne bomo preveč dolgočasili, skrbimo članice gospodinjkega kluba S. N. doma, ki smo že pridno na delu z jesenskimi prireditvami. Imamo že tudi program za to sezono.

Prva prireditve se bo vrtila 19. oktobra in sicer vinska trgatev in ples. Uljudno vabimo vse rojake in rojakinje iz La Salle in okolice, da se gotovo udeležite te vesele domače zabave. Resnica je, da živimo v veliki nezadovoljnosti, ker vlada velika bresposelnost. Upamo pa na boljše prihodnost, saj pravi pregovor, da za hudo nevihto še bolj lepo sojnca sije.

Apeliram na vse delničarje S. N. doma, da bi se bolj zanimali in se v večjem številu udeleževali zabav, ki jih prirejajo članice kluba. Ravno s tem nam dajete veselje in poguma, da vtrajamo, saj vendar delamo za korist Slov. doma. Pa kakor opazujem, pridejo vedno oni in isti; saj je vendar približno 400

delničarjev. Delujmo skupno kakor ena velika družina. Vsak naj pomaga kolikor mu razmere dopuščajo in uspeh nam bo zagotovljen.

Naprej po začrtani poti, dokler ne dosežemo svojega cilja! Mary Furar, tajnica gosp. kluba.

Od zastopnika

Pittsburgh, Pa. — Pred desetimi leti se je v Bridgevillu v Mellonovem premožniku močno poškoval Joseph Glavan, tako, da dostikrat še k svoji potrebi ni mogel. Pred enim letom si je poslal kroglo v telo, ki pa mu ni končala življenja. Revez je še nadalje trpel hude bolečine. 20. septembra pa se je odločil, da mora biti konec njegovega trpljenja in se obesil v svojem stanovanju.

Pokojni je bil član SNPJ in še par drugih organizacij. V Bridgevillu zapušta nekaj sorodnikov in mnogo prijateljev. Naj počiva mirno na Narodnem pokopališču, sorodnikom pa moje sozaljje.

Iz Bridgevillu sem jo mahnil proti Johnstownu in se najprej ustavlil na Moxhamu pri družini Korošec, kjer sem tudi začasno stanoval. Sploh imam v tej nasebini največ prijateljev. Ker so rojaki v Johnstownski okolici jako raztreseni, že vzame precej časa, predno je mogoče vse obiskati. Zato sem pustil nekaj nasebin za seme. Obiskati jih nameravam v kratkem.

Rojaki so že začeli stiskati grozdje in pokušati sladke vinske duhove. Tako smo jih tudi v Slovenskem domu, kjer se nas je zbrala večja družba. Ker nas je vinski sok kmalu spravil v dobro voljo, je rojak Kluevšek ustanovil pevsko društvo, ki je v nekaj minutah pričelo z vajami. Razšli smo se končno v zavesti, da smo vsak svojo vlogo najbolje izvršili. Rojakom v Johnstownu najlepša hvala za naklonjenost.

Iz Johnstowna sem se spet podal proti zapadni Pennsylvaniji, v Strabane in se ustavlil pri Louis Bartolu. Z njim sva se naslednji dan podala na Lawrence, kjer sva obiskala akoraj vse tamošnje rojake, med drugimi Bricca, Jankoviča, (Potočnika in Rupunika. Končno sva obiskala še "bečlarski klub," Andreja Turka, kateremu je pred petimi meseci umrla žena. Sedaj se s svojimi tremi sinovi beča. Naročili so se na Prosveto, da bodo s čitanjem čas preganjali. Naj omenim, da sva bila povsod lepo sprejeta.

Dne 26. oktobra bo na Strabanu velik shod federacije SNP.

DRŽAVNIKA

The late Dr. Strassmann.

Francoski znanstvenik Strassmann in pokojni nemški znanstvenik Strassmann, ki je videl v Strassmannovi deli glavo evropske federacije in kipe sanj. Vrnak temu je prejel naziv, sesti v Evropi.

ni, na katerem bo govoril socialni kandidat za državno legislaturo in drugi. Bratje in sestre, sbudite se! Pridite na ta shod od blizu in daleč. Na njem boste slišali dobre govornike. Tudi se morate odločiti, komu boste oddali svoje glasove.

Drugi dan po najni agitaciji v zunanji nasebinih sem obiskal nekaj rojakov v Strabanu, med drugimi tudi društvenega tajnika in pa Johna Terčelja, gl. opotnika SNPJ, kateremu je pred tremi meseci zlomilo nogo. Sedaj je že izven nevarnosti in se mu noga počasi zdravi. Zelim, da bi se kmalu pozdravil. Vsem se lepo zahvaljujem, posebno pa L. Bartolu in njegovi soprogi za potrebo in njegovo pomoč pri agitaciji.

Naj še omenim, da sem spremenil svoj poštni naslov, ki je: P. O. Box 32, 5th Ave., Pittsburgh, Pa. — Anton Zidanšek.

LJUDSKI GLAS

Svobodna beseda članov S.N.P.J.

Dviganje prahu

Milwaukee, Wis. — Fabjanov napad na pokojnega urednika Prosvete je povzročil precej prahu. Sestra Bernick je pisala listino, la posabila je omeniti, kje tiki zamera nad pokojnim urednikom a strani Fabjana. Gotovo se čitatelji še spominjajo Fabjanovih dopisov, ko je krožnjari po nasebinah. Nekateri so mu odgovorjali, da ne piše resnice, nato pa je bila pripomba uredništva, naj bo previden in naj piše samo na eno stran papirja. Če se ne motim, mu je bil tudi neki dopis ustavljen. Z njim sem se slučajno seznanil v Universal, Inc., pred par leti, kateere nasebine pa ni omenjal v svojih dopisih. Brat Fabjan se gotovo še spominja incidenta v Terre Haute. Toliko v vednost prizadetim. — Fr. Juvan, št. 16.

Problem priseljence

Povratak v Združene države Vprašanje: Moj brat je odpoval v Evropo pred enim letom. Ostal je tam dalje, kot je nameraval. Med tem je njegov 'permit' istekel. Ali se more povrniti v Združene države?

Odgovor: Vaš brat bi se bil moral pobrigati za podaljšanje svojega "permitta", predno je potekel čas, do kedar je bil izdan. To se vrši s tem, da se pošlje prošnja s pristojbino \$3.00 na najbližji ameriški konzulat. Navadno se permit podaljša za nadaljnih šest mesecev. Ker pa je doba permita med tem istekla, edino, kar Vaš brat more storiti je to, da se poda k amerškemu konzulu, doprinese dobre dokaze, zakaj se ni mogel povračeno vrniti in da se ni za stalno nastanil v starem kraju ter da je bil vedno njegov namen, da se vrne v Združene države. Ako ni posebnih ovir, vaš brat bo dobil izvenkrovnito priseljenško vizo kot priseljence na povratku. Plačati bo moral za vizo \$10.

"Narodnost" prosilcev za naturalizacijo

Vprašanje: Tiakovine za prvi in "drugi" državljanski papir zahtevajo odgovor na vprašanje o narodnosti in državni pripadnosti prosilca. Pravzaprav prvo vprašanje je, h kak "race" on spada, in drugo h kak "nationality". Kako naj Slovenec iz Jugoslavije, odgovori na ta vprašanja?

Odgovor: "Race" pomenja pravzaprav pleme, ali v ameriških statističnih se rabi v istem pomenu, kot jo ima pri nas izraz "narodnost". "Nationality" pa pomenja v tem pogledu ne narodnost, ampak državno pripadništvo. Bilo je radi tega velika zmedenjava v teh odgovorih in zato je Secretary of Labor odredil, naj se odgovori na "race" oziroma narodnost sploh izpuštuje. Od sedaj naprej je treba samo odgovoriti na vprašanje "nationality", t. j. državno pripadništvo.

Naturalizacija veteranov

Vprašanje: Ali je še vedno v veljavi olašano naturalizacijsko postopanje za inosence, ki so služili v ameriški vojski tekom svetovne vojne?

Odgovor: Pravica inosenskih veteranov, ki so služili v vojski ali mornarici Združenih držav

med 5. aprila 1917 in 12. novembra 1918, da postanejo državljani potom olašane postopanja, je bila podaljšana do 4. marca 1931. Za te inosence ni treba ni "prvega papirja" ni "spričevala o prihodu". Oni morejo vložiti svojo prošnjo za naturalizacijo vsak čas pred dnem 4. marca 1931.

Sprememba imena

Vprašanje: Prišel sem v Združene države l. 1907 pod krivim imenom, ker sem imel poštni list nekega drugega. Tukaj sem vedno rabil svoje prave ime. Sedaj hočem zapositi za državljanstvo. Ali naj navedem v prošnji ime, pod katerim sem prišel, ali svoje prave ime?

Odgovor: Tiakovina, ki jo morate izpolniti za naturalizacijo, zahteva informacijo o vašem pravem imenu, kakor tudi o imenu, pod katerim ste prišli. Ake ne navedete, pod katerim imenom ste prišel, bi ne mogli seveda najti zapiska o vašem prihodu. Ne boste imeli nikakih težav dobiti državljanske papirje pod svojim pravim imenom.

Dravljanstvo razporečene ženske

Vprašanje: Poročila sem se l. 1916 in l. 1919 je moj tedanji mož postal ameriški državljan. Tako sem tudi jaz postala ameriška državljanka vesed poroke, kakor je to tedaj še veljalo. Ali l. 1926 sem dobila razporeko od njega. Ali sem izgubila svoje državljanstvo vsled razporeke?

Odgovor: Pred dnem 22. septembra 1922 je inozemka avtomatično postala ameriška državljanka vsled moževе naturalizacije. Razporeka ni imela nikakega vpliva na vaše državljanstvo. Vi ste še vedno ameriška državljanka. Po novem zakonu od 1. julija 1929 imate pravico, ako hočete, dobiti svojo lastno državljansko spričevalo. V to svrhu se morate obrniti na naturalizacijski urad in vložiti prošnjo na posebni tiakovini (Form 2400). Boste morala dekanati, da je bil vaš mož ameriški državljan. V to svrhu navedite, kdaj in kje je bil naturaliziran in po mogočnosti navedite številu njegovega državljanskega papirja. Boste morala tudi navesti, kdaj ste prišla v Združene države, in vam uradno priključijo takozvano spričevalo prihoda (certificate of arrival). Potrebni sta dve fotografiji. Pristojbina za to državljansko spričevalo (certificate of derivative citizenship) stane \$10 in \$5 stane spričevalo o prihodu. Morate torej plačati skupaj \$15 potom Money Order na Commissioner of Naturalization, Washington, D. C. Ali prošnjo in tudi Money Order treba poslati najbližjemu naturalizacijskemu uradu (District Director of Naturalization).

Prosta zemlja v Dakotah

Vprašanje: Ali je še kaj javne zemlje za oddajo v Severni in Južni Dakoti?

Odgovor: Dne 1. julija 1929 je bilo 152,113 akrov proste javne zemlje v Severni Dakoti in 402,670 akrov v Južni Dakoti. Večinoma ni ta zemlja primerna za poljedelstvo, ali se lahko rabi za živinorejo. Morete dobiti natančne informacije, ako pišete na General Land Office, Department of the Interior, Washington, D. C.

RAZNE VESTI

Redukcija učiteljskih meči Luzerne, Pa. — Učiteljice v okraju Avoca revoluirajo proti školskim odborom, ker so prišli odslavljati učiteljske meči. Okrajni cenici so samrež znižali vrednost lastne, ki jo posedujejo premogovne družbe in sedaj se plačujejo velike niške davke kot popre. Posledica je pomanjkanje denarja v občinskih blagajnah, in da se temu opomore, so školski odbori pričeli z redukcijo učiteljskih meči.

Ameriška učiteljska federacija je pred letom št. začela organizatorično kampanjo in posredilo se ji je, da je ustanovila večja število krajevnih unij.

Begunska šteta lila v Nevada Tonopah, Nev. — Najnovjša šila štete rude v Nevada, ki so nahajajo 70 milj od Tonopaha in je last Gold Metals Company, je ocenjena na \$200 na ton ruda. Naval pomanjkanje spopadajočev je tu izumljal, ker je družba pogajala vse svoje skodeli.

Temperamenti

Tudi nagajenost k valovitim čustvenim omahovanjem, ki se zdijo biološka stigma ciklotimnih temperamentov, prihaja pri ciklotimnih psihopatijah še v moteči meri na videlo.

Tako tvorijo tekoč prehod od zdravih ciklotimnih naravi pikniškega konstitucijskega kroga do ciklotimnih, manjko depresivnih psihov.

Kakor se nam še danes dozdevajo jasni in pregledni trije ciklotimni temperamenti v svoji dušeslovni gradnji, v svojih telesnih sposobnostih kakor v svojih nagajenskih razmerjih s krogom manjko-depresivne blodnomiselnosti, tako težavne, zamotane in deloma nepriznane so dandanašnji še mnoge točke v zgradbi tistih temperamentnih oblik ki se dušeslovno strinjajo s shicofrenskim krogom in ki jih zato zaznamljamo kot shicotimne temperamente. Te dušeslovno-zahotano zgradbo imajo vsekoli skupno s shicofrenskim samo. Vendar pa posedujemo tudi v področju teh temperamentov še danes celo vrsto tehtnega znanja in razrešljive stavljenej vprašanj.

Med shicotimnimi temperamenti nahajamo leptosomni (tankoraali, mršavi) život kot najjačjo skupino. Van der Horst in Kibler sta pri omenjenem posvedovanju preko 70% leptosomcev diagnosticirala za shicotimne. Poleg leptosomcev se najdejo med shicotimniki (prav tako med shicofrenici) še številne atletske postavke, nadalje pokveke, t. zv. diplastiki, n. pr. lahkejske endokrine drugačice, predvsem glede na spolno kakovost (evnuhoidi, maskulinizmi, feminizmi, nepravilne debelosti itd.). Take telesne oblike so za shicotimne temperamente karakteristične nasproti ciklotimikom, a le deloma, oziroma nič, proti marsikaterim degenerativnim različicam osebnosti (božjastniki, historiki itd.). Poslednje se včasih rado prepre.

Shicotimni temperamenti so — dušeslovno govornjeno — psihestetsko-avtiistični temperamenti. V ožjem afektivnem pomenu jih označuje psihestetska proporcija, t. j. zmešno razmerje med notranjo čutiljivostjo in vnanjo hladnostjo. Obratno pa niso opredeljeni po distetaki (ciklotimni) afektini lestvici: brez življivosti so in kratko malo resnobi. Po tem, kakor prevladuje njih psihestetska lega, se dela takisto na 3 glavne temperamente: hipersentike (nežne vase zaprte ljudi, idealiste s nervozno dražljivostjo), anestetike (hladne in hladno razdražljive, zavite čudake, malomarne neobutneše, tope klaste) in končno med obilimi: srednje shicotimne lege (hladne odločne, sestavio doseledne, mirno gosposke).

V svojem sociološkem ponašanju se shicotimniki močno nakrepajo k avtizmu (Bleuler), često so sami vase zaprti in zapeti. Ta umik v svojo notrino, ta odpoved popolnemu stiku s svojim bližnjim je v najtesnejši zvezi s psihestatsko proporcijo in sloni nekaj na preveliki živčni čutiljivosti in ranljivosti, nekaj pa narobe na hladni ravnodušnosti, zlasti pogosto pa na melanici obeh.

Psihometorno se pri shicotimnih temperamenti prepleta več tipov. Diferenciranje s pisno tehtnico daje po vsem videzu pri leptosomnih nekako 3 pogostne osnovne like tiskovnih krivulj, predvsem prav plitvo krivuljo s neznatnim kolebanjem pisavnega pritiska, ptelej stalne vijuge z rednim povračanjem istih figur pisavnega kolebanja. Tudi v potezah samih se morejo razločiti raznoteri osnovni liki. Tudi v ostali telesni motilnosti se shicotimiki dokaj razlikujejo od ciklotimikov. Njih pokreti se nagibljejo nekaj k nestalnosti, vihravosti, hlasti, cepetavosti, nekaj pa k plati robotosti, ali pa včasih pritajeni, pridurjeni aristokratsko togi, ali okoreli in hromi.

V duševni gibljivosti se torej ponavlja talsto opazovanje kot pri tipih telesnega ustroja. Enotno sklenjenemu tipu pikno-ciklotimnega kroga stoji pri shicotimnikih večina karakterističnih tipov nasproti, kajpada tipov, ki so to teano med seboj zapeljani, da jih danes ni mogoče ločiti in da bodo pač tudi posej tvorili taneje v skup spajajočo skupino nasproti drugim temperamentom. Na vsak način, se sli, potrjujejo doselejše raziskave tole Bleulerjevo in Kretschmerjevo domnevo: kakor v psihopatološkem oziru s "akupino shicofrenij", tako imamo tudi pri shicotimnih temperamenti h praviti ne s istovrstno sklenjenostjo, marveč v večjo skupino medseboj ozko zapetljanih temperamentov, ki vsebujejo celo vrsto sovianih svojstev.

Afektivne razlike med ciklotimnimi in shicotimnimi skupinami so gotovo tudi v nekolikni zvezi s telesnimi razloki njihovega vegetativnega živčevja. Tako kažejo pikniki n. pr. precej drugačno sliko ocvaja ko leptosomni shicotimniki. Oni imajo v višjem odstotku svrbe rdečice v obrazu, pozneje jasno nastopijo rdečice kožnega filja na licu in nosu, kapilarnomikroskopske krepke injekcije v žilje na gornji prstni poiti, ob neznahtnem nagajenju se s krvihama porditvijo. Toda piknik ima na kraju okostin poročiloma krepkejske kapilare hipertenzije; mehka, široka, kratke roke so mu po večini enahomerno gorke in pravilo barvanje. V nasprotju s tem imajo leptosomni shicotimniki prevečno hladn obraz, to so poedinci s nervozno napetimi arterijskimi ušesi, z navdne malookrvnostjo in obiljeju in modrimi, včasimi, mrzlimi rokami s razširjenim subkapilarnim plesniam ali privednic.

Katka Zupančič:

Obroč okoli glave

(Povest, ki je bila nagrajena v literarnem kontestu Prosveta.)

Ščasoma se je privadil srečavanju svoje nove sosede in ne le to, ampak prišlo je tako daleč, da mu je dobro delo, če je tu in tam mogel izmenjati z njo kako besedo. Kajti kakršna je bila kot dekle, taka je ostala, mirna, krotka, tiha in sama zase. Spoštoval jo je Petrin in vsakdo v vasi, zato se pa nihče predznil, da bi bil zini spricho nje o tem, kar se je zadnje čase pletlo med njenim možem in Nežo št. 2. Edino Afra bi bila to že davno storila, da ji ni "una" s slatinno ali čemurkoli mazala brezbože čeljusti in močila grla z vinom ali jabolčnikom, ki ji ga je donesla Pajek. In še to pot ne bi izvedela Pajka ničesar, da se niso ženake tako sporekle.

"Samo dve leti bom služil, da si bom priharil malo vsotico, ki mi bo omogočila pot v Nemčijo ali Francijo ali možgocelo v Ameriko!"

To je bil Jankov sklep ob nastopu njegove službe pri Martinčevih. "Da bi se, kakor Petrin, udinjal za večnega hlapca? Ne, tega ne!"

Drugo leto je šlo h koncu in treba je bilo misliti na odpuščanje. "Toda kako, kako?" se je vpraševal Janko. "Kako bi živel, ne da bi videl Rezke okoli sebe? Kako bi preostajal, ko ne bi več slišal njene zvonečnega glasu, njenega smeha, ki mi je bil vedno kakor godba!"

Ljubil jo je, odkar jo je poznal, a ji nikoli ni pravil tega. Večkrat je bil na tem, da ji pove, kar čuti do nje, pa se je vsakokrat zbal, da bi ga spricho njegovega ubožstva zavrnila in bi nehala biti napram njemu tako prostodušna, kakor je bila vedno. Toda ta negotovost ga je trla. Konec mora biti, tak ali tak. In sklenil je, da porabi prvo priliko in se ji izpove. Pa so prišle prilike, a Janko ni govoril in ni odpovedal službe.

Slo je v tretje leto.

Oglašal so se snubci. I petičnih je bilo vmes. Toda Rezki so bili vsi "prereveni", kakor se je izražala. In Janko je dobro vedel, da Rezka ne misli s tem denarja, pač pa vrtilo, ki jih išče v svojem bodočem možu. Njegovo upanje je raslo. Ko pa je bil nekoč nehoti priča naslednjemu dogodku, je njegovo upanje pogoltno krepko pogranke.

Bilo je tako.

Lahen mrak se je spuščal na zemljo in počasi objemal mlado zelenje, ki je narahlo šelestelo, kakor da spetaje pripoveduje bajke ptičkom v gnezdocu.

Janko je baš popravil in skednju, ko je zaslišal pri vodnjaku škrtanje škafa. Hitro je pogledal skozi lino in videl Rezko, ki je zalivala mlada betna na gredici poleg vodnjaka. Ona ga ni videla.

"Kaj, ko bi zdajle stopil tja in ji povedal? Nihče naju ne bi motil; povečerali smo in za danes je dodelano vse. Ze je nameril korak, ko je videl od nasprotne strani prihajati mladega Čeferina; glavo pokonci, klobuk postrani in za klobukom nekaj zelenega, kar pa Janko ni mogel razločiti, mrak se je bil v tem že toliko zgostil.

"Ojej, Rezka, zdaj se pripravi!" je samo mislil in hotel oditi v hišo, da ne bi prisluškoval. Toda oprileta se ga je hudomušnost in je sklenil ostati, ne toliko zbog radovednosti — saj je slutil, česa Čeferin išče tod — ampak radi Rezke, ki je znala z vsakim tako lepo obracunati. Niti najmanj se ni bal zanjo, to pot že ne. Vsa dolina je poznala Čeferina kot bodočega gospodarja lepega posestva, a poznali

so ga tudi kot ne posebno talentiranega človeka. Pripovedovali so si o njem, da ga je kot desetletnega dekleta zaobljubila mati k sv. Katarini. Oni popoldne pred romarskim dnevom je pa mali Čeferin nekam izginil. Ni ga bilo nikjer in od nikoder, tako da so bili doma že v velikih skrbeh. Pa ti jo pod večer pribriše mali domov in ves zasopljeno jecljaje pripoveduje, da je že danes prehodil pot do Stranske vasi, češ, da bo torej imel drugi dan toliko krajšo.

Janko je pogledal skozi lino.

"No, Rezka?" je dejal Čeferin jecljaje.

"Nekaj bi ti rad po-povedal."

"Le brž," mu je odvrnila. "Nimam časa."

"Viš, Rezka, jutri je nedelja —"

"Za božjo voljo! Česa ti ne poveš!" se je zasmejala Rezka in posegla po škafu. Pa je Čeferin pohitel:

"Po-počakaj, počakaj," popravil si je klobuk in čimdalje bolj jecljal. "In v-v-vidiš, k-ker je jutri ne-nedelja, hm, ha," hotel jo je prijeti okoli pasu.

"Hočeš, da ti to vodo zlijem za vrat?" in ga je udarila po roki. "Skratka, kaj pa laziš za menoj?"

"Uh, ne bodi tako o-stra. Saj m-mislil i tebi dobro."

Rezki se je zabliškalo v glavi.

"In v-vidiš, jutri popoldne bosta prišla moj oče in moja t-teta k vam, in bosta vprašala za te."

Rezka, ki se je najpoprej ogledala naokoli, če ni nikogar blizu, se je nekoliko nagnila proti Čeferinu in mu dejala tiho, vendar toliko razločno, da je vsaka beseda dosegla Jankota:

"Poslušaj, Čeferin, če bi mi ne bilo prišlo na ušesa, kako se hvališ okrog in pripoveduješ, kakor da sva si takorekoč že dala besedo, bi ti rekla: Mi je žal, ne morem! Tako pa si si zaluzil to, da ti povem: Nočem, ker..."

"N-nikar, nikar!" ji je Čeferin segel v besedo in krillil z rokami, "ker mogoče se boš pozneje ke-kesala." Pripovedoval ji je dalje, kako da je bil siguren njenega privoljenja in da bi ji nocoj sploh ne bil tega povedal, pa je hotel, da se i ona že vnaprej zveseli. "Ne pozabi, da sem pr-premožen: imam denar in lepo po-posestvo," je dodal h koncu.

"Vem, vse to vem, vendar ti nečesa pogiatvitnega manjka," mu je odvrnila.

"Bom k-k-kupil, bom k-k-kupil!" je dejal stopicaje z nogami.

"Saj to je tisto žalostno, ker se dotične stvari kupiti ne da." In je zopet stegnila roke po škafu vode. Skoroj ji je postalo žal, da je s tem velikim otrokom postopala tako trdo. Medtem pa se je Čeferin prizadeval, da bi jo razumel.

"Ino, po-počakaj vendar in p-povej, kaj bi tisto bilo?"

"Tisti reči se pravi p —," hitro je potiskala drugo besedo, ki bi v tem slučaju tudi držala, "ljubezen se ji pravi, vidiš, ljubim te ne, zato bi ne prinesla sreče v vašo hišo!"

"Torej nič?" je dejal Čeferin počasi in jezic se mu ni zataknil niti enkrat.

"Nič!" je dejala dekle.

V Čeferinu se je oglašilo nekoliko hudobnosti, ki bi mu je Rezka ne bila nikoli prisodila. Rekel je: "A če bi-bi b-bil Janko na mojem m-mestu — njega bi v-z-vzela, kaj ne?"

Janko, ki se je dolejš v čas smehljaj, je pridržal sapo, zaskrtal z zobmi in prisluhnil. Srce mu je plalo.

(Dalje, prihodnjik.)

zvečer zahajalo in vsem je bilo prav, ker se jim je zdelo pravično, da je črednik Jaka, prešustniško seme, srenjski črednik in občinski tepec hkratu.

Dopolnil je petindvajseto leto, da sam ni vedel, kako in kdaj in tudi ni vedel, da mu je že pet in dvajset let. Kakor je bil ponižen in vaje samozatajevanja, vendar ni mogel in ni mogel povsem zatreti klca narave, ki se je oglašal v njegovih žilah.

Vsadila se mu je v srce podobna dekleta, ki je bilo hči premožnega kmeta, občinskega moža. Dekle mu je bilo tako všeč, da se mu je zdelo še celo lepše, kakor poskočna serasta telica očeta župana, ki je bila najlepša v vsaj čredi.

Od tega časa je bil črednik Jaka kakor brez glave. Zgodilo se mu je prvič, da so se mu zmešale številke. Mnogle so se pritožbe številki pri očetu županu, najglasnejši pa je bil občinski mož — oče brhkega dekleta, ki ni vedelo, da čredniku Jaku glavo meša — ker ni črednik Jaka v enem mesecu nič manj kot pet dni jedel v njegovi hiši, čeprav je številki v občini menda blizu sto.

Bliskale so se oči očeta župana, besed je bilo nič koliko in silna je pršala na uboga črednika Jaka, da se mu je kar mešilo pred očmi. Govorile so tudi županove pesti, a vse skupaj ni nič zaleglo. Pastirjeva glava je bila kakor ura, ki je prišla otrokom v roke. Ko je bilo pa dekle na oklicih, je zbolel in drašje taval za čredo; niti serasta telica očeta župana ni več čehljaj med rogovi.

Tisti dan, ko se je dekle možilo, je tutil po planih, da je živina preplašeno buljila vanj s svojimi velikimi očmi. Ko je zvečer ves akrušen zastavnemu biku potožil svoje gorje, ga je ta po očetovsko podregal med rebra, a tako bikovsko nerodno, da je odšla čredo brez črednika Jaka domov in se pametno sama razdelila po številkah.

Čez teden dni je črednik Jaka ozdravel in ozdravel tudi svoje sree; tudi njegova glava se ni več motila v številkah.

Minevala so leta, v katerih so pokopali tudi očeta župana. Sledil mu je po praštari navadi njegov sin, ki je bil čisto sin svojega očeta, le da je bil še bolj oblastnega vedenja in grobih besedi. Črednik Jaka pa se je postaral in zlezal v dve gube; izgubil je bil že vse zobe in tudi lasje so mu bili že izpadli.

Sključen v dve gube je drsal za čredo; njegove oči niso več razločile krave od kozla. Ko je zvečer gnal živino nazaj v vas, je vsaka mladina s psokami in kamenjem krajšala stara leta kranjskemu čredniku. Starši so pa gledali, se smejali, a rekli niso nič, ker črednik Jaka je bil seme sodrge prešustniške in občinski tepec.

In zgodilo se je, kar so že vsi pričakovali, da je nekega jutra številka, ki jo je zadela ta nerodnost, potožila županu, da črednik Jaka ne more več na noge. Župan je sklical občinsko sejo, kjer so določili novega občinskega črednika. Črednik Jaka pa je ostal na številkah, kakor doslej, ker so zahtevale postave neumne gosposke, da je treba hraniti tudi gobec, ki za nobeno rabo več ni.

Ko so mu povedali razsodbo župana in dobrih občinskih mož, so se mu orosile oči od hvalečnosti nad toliko dobroto. Sklenil je roke k molitvi in vpričlo vseh prosil pravičnega Boga, da bi predobri srenji poplačal vse natanko in po pravici po številkah na njih in njihovih otrocih do petega rodu, kakor so oni njemu dajali...

Proti večeru so postale vse številke proste črednika Jaka.

Boljši služabnik

Duhovnik (zločinca, ki bo čez dve uri obeh): "Spovejte se svojih grehov, sinko. Jaz sem boljši služabnik in prošil bom Boga, da vam odpusti grehe..."

Osobojene: "Pustite me na miru! Čemu bi se razgovarjal z vami, ko že bom čez dve uri še lahko razgovarjal naravnost s vašim šefom."

Nova odkritja na polju raka

Bolniki ne smejo uživati sladkorja, zelenjave, mleka in čaja, ker taka hrana pospešuje razvoj raka. — Priporočljiva hrana je beljakovine, masti, kava in alkohol.

Način prehrane je postal zadnja leta eno najvažnejših sredstev za pobiranje raznih boleznih. Dijetetično zdravljenje so strokovnjaki proglasili za potrebno pri vsaki bolezni. Gersonova metoda za lečenje sušice dijetetičnim potom je dala pobudo za slični način zdravljenja raznih drugih boleznih. Pri tem je prišlo samoumevno v ospredje tudi vprašanje, da-li bi se dal z dijeto lečiti tudi rak. Proučavanja, ki so se vršila v tem pravcu, sicer doslej še niso prinesla zanesljivega načina zdravljenja raka, vendar pa so dognala, da nekatere snovi pospešujejo, druge pa ovirajo njegovo rast in razvitek.

Frankfurtski zdravnik dr. Gaspari javlja, da so poskusi z živalnimi dognali mnogo zanimivih stvari, doslej neznanih v proučevanju raka. Ugotovljeno je, da vitamini v preveliki količini pospešujejo rast rakovih nadorov in da ustvarjajo ugodna tla za razvitek raka. S tem ni rečeno, da bi morali vsi vitamini izločiti iz slovaške hrane, kajti posebej v drugih pravih deluje neugodno na slovaški organizem. Poskusi s živalmi so dokazali, da dovajanje oglikovih hidratov zlasti po sladkorju zelo pospešuje rast raka. Človek, ki trpi na raku, mora gledati, da uživa kolikor mogoče malo oglikovih hidratov. Pač pa dovajanje beljakovine in maščobe v telo ovira in otežkoča rast rakovih nadorov.

Kar se tiče soli v telesu človeka, obeležga na raku, je določena stroga dijeta. Hrana, ki vsebuje mnogo kalcija, draži rast in je ugodna za razvoj raka. Zato mora bolnik uživanje zelenjave, ki vsebuje splošno zelo mnogo kalcija, omejiti na najmanjšo mero. Zelo neugodno pa deluje na razvoj raka kalij. Doslej se še ni moglo ugotoviti, da-li ima kuhinjska sol v tem pogledu kakšne škodljive učinke, zato bolnikov ni treba pretirano odvrčati od uporabe kuhinjske soli, kakor je to v navadi pri dijetetičnem zdravljenju sušice. Po operaciji raka se mora bolniku dati kolikor mogoče malo vode in tekočin sploh. Preveliko uživanje mleka deluje nepovoljno na bolnika, neugodne učinke imajo tudi večje količine močnega čaja. Črna kava pa je popolnoma neškodljiva ter celo priporočljiva. Isto velja za alkoholne pijače, seveda se v obeh primerih ne sme iti preko mere.

Profesor dr. Gaspari je tudi velik nasprotnik presne hrane, ki jo v Nemčiji zlasti zadnji čas tako silno propagirajo. Presna hrana vsebuje preveč vitaminov, ki dražijo in pospešujejo razvoj raka.

SLOVENSKA NARODNA PODPORNJA JEDNOTA

Izdaja svoje publikacije in še posebno list Prosveta za koristi, ter potrebne agitacije svojih društev in članstva in za propagando svojih idej. Nihakor pa ne za propagando drugih podpornih organizacij. Vsaka organizacija ima običajno svoje glasilo. Torej agitatorični dopisi in naznanila drugih podpornih organizacij in njihovih društev naj se ne pošiljajo listu Prosveta.

Naročite Mladinski list, najboljši mesečnik za slovensko mladino!

IGRALEC

Babe Ruth je dobil tekmo izjeto zoge v osebi Joe Ho... Baltimore, ki obeta "Babe" tekati.

Narodina za list Prosveta

- Za Zvez. države in Kanado: 1 točnik in ... 2 točnika in ... 3 točniki in ...
- Za Cicero in Chicago ja: 1 točnik in ... 2 točnika in ... 3 točniki in ...

Točnik sam stane... Točnik v Evropo stane... Poštalna za točnik v Evropo... Mladinski list stane... Ml. list v Evropo stane... Cena oglaševanja po dogovoru... Agitirajte za Prosveto!

Stara in zaupna prijateljica

je ta dobro poznana banka svojim odjemalcem, katerim vedno rada pomaga in daje nasvete. Ona izvršuje vseh vrst bančne posle in prodaja parobrodniške liste vseh družb.

Ne pozabite se obrniti na njo kadar kaj potrebujete.

KASPAR AMERICAN STATE BANK

1900 Blue Island Ave.

CHICAGO

Tiskarna S. N. P. J.

SPREJEMA VSA

V TISKARSKO OBRT SPADAJOČA DELA

Tiska vabilis za veselice in slodiče, vizitnice, čamfike, knjige, kolarje, letake itd. v slovenskem, hrvatskem, slovanskem, češkem, nemškem, angleškem jeziku in drugih

VOĐSTVO TISKARNE APELIRA NA ČLANSTVO S.N.P.J. DA TISKOVINE NAROČA V SVOJI TISKARNI

Vsa pojavnika daje vodstvo tiskarne. Cena smerna, unizsko delo prve vrste

Pršite po informacije na naših:

S. N. P. J. PRINTERY

267-59 So. Lawndale Avenue

CHICAGO, ILL.

TAM SE DOBE NA ŽELJO TUDI VSA USTRENA POJASNILA

ST. T.: ČREDNIK JAKA

Za očeta ni zvedel nikoli, o materi pa je vedel le toliko, da je umrla kmalu potem, ko je njemu dala življenje, po vseh preganjanja in zaničevanja. Oče župan je kiel sodrge prešustniško in pankrta, ki ni hotel crknti. Mater so pokopali na občinske troške, otroka pa dali v rejo bajtarici Jeri, stari, skopi in pohlepni baburi.

Predal je otroka oče župan bajtarici Jeri vpričlo vseh občinskih mož in kar moči slovačno. Grdo je gledal, glasno govoril in krepko pljuval ter posebej in strogo naročal bajtarici Jeri, naj otroka strogo vzgaja in ga ne crklja, da bo seme prešustniško vajeno dela in zla, da bo, ko doraste, vsaj malo povrnilo skrb in dobroto občinskih mož.

Bajtarica Jera je dobila otroka in velik papir, na katerem je bilo napisano črno na belem, da so ji občinski možje dali siroto Jaka v rejo; za plačilo pa dobi prvo leto tri goldinarje in vsak dan liter mleka, ki ga bo dajala vsa župnja po številkah. Vsako naslednje leto pa po štiri goldinarje in natančno odmerjeno mero krompirja, moke, solin sladkorja, ki ga bo dajal oče župan iz svojega za občinski denar; ko pa otrpk dopolni čisto

leto, ga sprejme občina v svojo službo za srenjskega črednika.

Dopolnil je čisto leto in ostal živ, ker živi je moral, da je dobivala bajtarica Jera vse v redu in pošteno ter o pravem času, kakor je bilo na papirju zapisano.

Na njegov sedmi rojstni dan ga je prignala bajtarica Jera v županovo pisarno, ker je tako naročil oče župan, ki je nalašč za to sklical občinsko sejo. Na tej seji, ki sta jo poslušala tudi Jaka in bajtarica Jera, so občinski možje na županov predlog sklenili, da stopi Jaka v občinsko službo za srenjskega črednika, dosedanji črednik pa naj bo povikan v občinskega pismoško in biriča. Novi črednik Jaka bo prejemal obleko in obutev na občinske troške iz sok očeta župana, hranila ga bo pa vsa občina po številkah.

Črednik Janka je padel s solzami v obeh na kolena pred očeta župana in mu poljubljaj roke, kakor ga je to doma naučila bajtarica Jera z besedo in burkljami. Očeta župana pa je to tako močno ganilo, da je predlagal štiri goldinarje nagrade bajtarici Jeri, ker je tako lepo krščansko in v ponižnosti vzgajala občini novega srenjskega črednika.

Črednik Jaka je bil ponosen

na svojo novo čast in službo. Najbolj sreeen je bil na planini med hudimi bikli, pametnimi voli, pohlevnimi kravami, neugnanimi telčki, smrdečimi kozli in trapastimi ovcami. Njim je govoril, njim je prepeval in kazal čarovnije svoje mlade iznajdljivosti.

Hrano so mu dajali, kakor je bilo zapisano v občinskih knjigah, a ker ni bilo v knjigah nič zapisanega, kakšna mora biti hrana, je bil pač na marsikateri številki pes boljše hranjen, kakor pa srenjski črednik. Črednik Jaka pa ni bil neuman butica, ker ga je bajtarica Jera hranila bolj z burkljami in s polenom, kot s kruhom. Zato je marsikatera kravica rade volje pustila del svojega mleka v Jakovi posodi iz lubja, česar svojemu gospodarju ni povedala — pa je bil mir v občini in nobena številka se ni pritoževala zaradi srenjskega črednika.

Drugi otroci so hodili v šolo, kjer jim je mešnar Haptak na svoj način ubiljal pri vojaki pridobljeno učenost. Črednik Jaka pa je pasel sam živino in drobnico z vseh številki, delal piščali ter nastavljal zanke ptičjem in zajcem. Nihče ga ni učil branja, pisanja in računstva, nihče mu ni pripovedoval o Bogu in duši — a svet se je vendar vrtil, kot preje, še vedno je solnce zjutraj vzhajalo in šole